

Högervindar

President Reagans stora valseger tillskrivs hans person och inte hans politik. Särskilt skickliga i den tolkningen är statsminister Palme och hans socialdemokratiska kör. Det vore förargligt för statsministern och hans parti om bara något år efter att de beslutat att förklara högervinden för avklingad de var tvungna att erkänna att en betydande majoritet av Förenta Staternas väljare röstade för den klaraste och i svenska ögon "förskräckligaste" exponenten av denna politik. Så mycket enklare då att förklara Ronald Reagans framgång med hans skådespelarbakgrund och därmed förknippade skickliga framträdanden i TV.

De som vill göra Amerikavalet till ett rent personval utan förklaring i den politiska verkligheten gör sig dock skyldiga till en grov och felaktig förenkling. I amerikanska väljares ögon står Ronald Reagans person mycket klart för en politisk linje. Väljarna har visat sin preferens för en fortsättning av denna politik gentemot den som Walter Mondale företräder.

Två huvuddrag går att urskilja i Reagans politiska profil. Den ena är upprättandet av Förenta Staternas anseende och kraft som en stor nation. Reagans satsning på försvaret och verbala antikommunism är en del av detta. Det andra och för amerikanska väljare säkerligen viktigaste draget i Reagans politik är hans attityd till regeringsutövningen och ekonomin. Reagan sänker skatterna och litar till de fria marknadskrafterna. Han vill begränsa politikernas och den offentliga byråkratins makt. Han är inte fångad av någon högröstad intressegrupp och tycks lyssna ganska förstrött till deras krav. Ett av de vanligaste svar man får

när man frågar amerikaner varför det gått så bra ekonomiskt för deras land under senare år är att Reagan haft förstånd att inte lägga sig i. Han låter människor och företag sköta sitt. Just denna del av Reagans politiska filosofi, att minska statens roll och myndigheternas intrång i de enskilda människornas liv är en huvudförklaring till att amerikanerna röstade på honom i stället för på Mondale.

Att rösta på Reagan därför att man tror att han kommer att låta en själv och det amerikanska samhället utvecklas mera av egen kraft än övriga alternativ är inte detsamma som att tycka att han är underbar. Tvärtom torde det vara lättare att överse med fel och brister hos en non-interventionistisk president än en interventionistisk sådan. Kanske detta också varit en av Reagans fördelar i kampen med Mondale.

Nej, högervindarna blåser fortfarande över världen och det inte bara i USA. I september vann det konservativa partiet i Kanada sin största valseger någonsin. Lämna vi den nordamerikanska kontinenten och nalkas vad som kallas den tredje världen så är det påtagligt att högervindarna blåser även där. Det mest uppseendeväckande exemplet är Kinas försök till nyorientering. Detta efter marxistiska principer centralstyrda och genomreglerade land söker nu i växande utsträckning tillämpa marknadsekonomiska lösningar. Även i Afrika finns exempel på marxistiska regimer som börjar tvivla på de marxistiska principernas funktionsduglighet.

Grunden för de nya strömningarna i världsoptionen är att söka i människors upplevelse av utvecklingen i öst och väst och i utvecklingsländerna. Medan en rad

länder runt om i världen som tillämpar marknadsekonomiska principer kan peka på en enastående ekonomisk utveckling så är socialismens frukter såväl ofrihet som materiell ofärd.

I Europa görs jämförelsen mellan kö- och bristsamhällena i öst och välfärden i väst. I Asien kan Kinas utveckling jämföras med de dynamiska marknadsekonomierna i Japan, Sydkorea, Taiwan, Malaysia, Thailand, Filippinerna osv. Flera av dessa länder har också lyckats med en spridning av den nya välfärden till de breda befolkningsgrupperna. I Afrika kan en jämförelse göras mellan den katastrofala utvecklingen i Tanzania, Moçambique och Angola och det bättre läget i de marknadsekonomiskt inriktade Kenya, Zambia och Malawi.

Ett av regleringar och offentliga utgifter nedtyngt Västeuropa, för vilket tidigare och nuvarande socialdemokratiska regeringar har stor skuld, kan jämföra sin utveckling med Förenta staternas. Sedan början av 70-talet har nära 15 miljoner nya jobb skapats i USA varav huvuddelen i det enskilda näringslivet. Under samma tid har Europa förlorat 1,5 miljoner arbetstillfällen. Enbart under Reagans hittillsvarande fyra år som president har antalet arbetande ökat med 5 miljoner och 900 000 nya småföretag har skapats.

De jämförelser som nu görs har bara börjat att påverka världssopinionen. Den marknadsekonomiska renässansen befinner sig i det första av sina årtionden. Den teknologiska utvecklingen med dess

främjande av kommunikation mellan människor och länder kommer att underlätta jämförelser, diskussion och debatt. Människorna får ökade möjligheter att själva bedöma olika politiska filosofiers framgångar och misslyckanden. Jämförelser kommer att göras mellan hur olika länder har löst likartade samhälleliga problem och vad dessa lösningar innebär för medborgarnas välfärd.

Högervindarna är oroande för svensk socialdemokrati. De blåser och ruskar om i ett välfärdsbygge som inte får ifrågasättas. Den rörelse för ökad självbestämmanderätt åt medborgarna som drar igenom en rad av jordens länder går tvärs emot den interventionistiska politik som är svensk socialdemokratis främsta kännetecken. Få socialistiska rörelser i västvärlden har gått så långt som svensk socialdemokrati när det gäller att upprätta monopol för den offentliga sektorn på betydande delar av samhällslivet. Få medborgare i väst är så styrda, genomreglerade och beskattade som de svenska. Få medborgare i väst behöver därför så väl de nya frihetsvindarna som vi svenskar.

Högervindarna är på väg att skapa en ny politisk situation i världen. Sovjetväldet är på ideologisk reträtt. De förhoppningar som måste knytas till marknadsekonomin landvinningar är att ekonomin frigörelse också leder till politisk demokrati och en fungerande rättsordning. Frihet och välfärd är vad vanliga människor önskar sig, oavsett ras, kön, hudfärg eller geografisk hemvist.